

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“Tasdiqlayman”
O'quv ishlay bo'yicha prorektor
M. M. Ibragimov
“28” 06 2025-yil

LOGOPEDIYA

FANI BO'YICHA SILLABUS

2-kurslar uchun

Ta'lim sohasi:	100000-Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000- Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110300- Maxsus pedagogika (logopediya)

Nukus-2025

Modul / fan sillabusi
60110300- –Maxsus pedagogika (logopediya) ta'lim yo'nalishi

Fan/modul:	Logopediya
Fan/modul turi:	Majburiy
Fan/modul kodi:	Logo 1406
Yil:	2025-2026
Semestr:	4
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	40
Amaliy mashg'ulotlar	50
Seminar mashg'ulotlar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6-6
Baholash shakli:	Sinov va imtihon
Kurs tili:	o'zbek

Fan/modulning maqsadi (KM)	
F/MM1	Talabalarda nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari, nutq kamchiliklarining xilma-xilligi, nutq kamchiliklarini tekshirish, nutqdagi kamchiliklarni bartaraf etish, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalarning nutq kamchiliklarini turlariga qarab bartaraf etish metodikalarini to'g'ri tanlay olish bo'yicha yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Ona tili, odam anatomiyasi va salomatligi

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlarini;
TN2	nutq kamchiliklarining turlarini;
TN3	maxsus adabiyotlarni taxlil etishni o'rganish;
TN4	nutqida nuqsoni mavjud bolalarga korreksion ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari va usullarini ilmiy asoslagan holda to'g'ri tanlay olish haqidagi bilimga ega bo'ladi.
	Ko'nikmalar jixatidan:
TN5	nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalar nuqsonlarini tasniflash;
TN6	nutq kamchiliklarini tekshirish;
TN7	bolalarni nutq nuqsonlarini bartaraf etish uchun didaktik materiallarni tanlash;
TN8	nutq kamchiliklarini bartaraf etish metodikalari haqida biladi.

Fan /modul mazmuni
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) IV-semestr

	1- modul Logopediya fanining umumiy masalalari
M1	Logopediya fanining maqsadi, vazifalari. Logopediyaning boshqa fanlar bilan aloqasi
M2	Logopediyaning metodologik asoslari. Nutq buzilishlari etiologiyasi.
M3	Nutqning anatomik-fiziologik mexanizmlari. Nutq buzilishlarini tahlil qilish tamoyillari.
M4	Nutq buzilishlarini tasniflash. Logopedik ta'sir tamoyillari va metodlari.
	2-modul Nutq faoliyatining xususiy patologiyasi

M5	Ovoz buzilishlari. Ovoz apparata va hiqildoqning ovoz hosil qilishi funksiyasi. Ovoz apparatining akustikasi va ovoznig akustik tuzilishi. Ovoz xuruji. Rigistrlar. ¹
M6	Ovoz paydo bo'lishi nazariyalari. Bolalar ovoznig rivojlanishi. Ovoz buzilishlarining etiologiyasi. Ovoz buzilishlarini kelib chiqish sabablari va mexanizmi. Ovozda o'zgarishlar (buzilishlar) ning sabablari va turlari.
M7	Ovoz buzilishining tasnifi. Organik ovoz buzilishlari, (hiqildoq harakatining buzilishi, surunkali laringit, kichik xirurgik operatsiyadan keyingi axvol). Funksional ovoz buzilishlari (parezlar, fonosteniya, funksional afoniya, patologik mutatsiya).
	3-modul. Tovushlar talaffuzidagi kamchiliklar.
M8	Dislaliya. O'zbek tili tovushlari tasnifi. Bolalarda nutq tovushlarini ontogenezda shakllanishi va rivojlanishi. Dislaliya haqida tushuncha
M9	Dislaliyani o'rganish tarixi. Dislaliya sabablari. Funksional va mexanik, monomorf va polimorf, oddiy va murakkab displaliya.
M10	Dislaliya turlari (sigmatizm, rotatsizm, lambdatsizm, kappatsizm, yumshatish
M11	Tovush talaffuzi buzilishlarini bartaraf etish usullari. Logopedik ish davrlari: tayyorlov, tovushni nutqqa qo'yish, tovushni nutqda mustahkamlash, tovushlarni ajratish (differentsiyalash), tovushni nutq faoliyatiga kiritish. Har bir davrning vazifasi va ish usullari
M12	Turli xil sigmatizmni bartaraf etish. Rotatsizm va lambdatsizmni bartaraf etish. Til orqa (k, g, x) va chuqur til orqa (q, g') tovushlar talaffuzidagi kamchiliklarni bartaraf etish
M13	Dizartriya. Dizartriya nutq buzilishini o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari
M14	Dizartriyaning sabablari. Dizartriya - bolalar serebral falaji kasalligining belgisi sifatida
M15	Dizartriya tasnifi. Asosiy shakllari va ularning belgilari. Artikulyatsiya (talaffuzining anikligi), umumiy va mayda motorikaning (nutqqa dahldor va dahldor bo'lmagan) buzilishi. Dizartriyaning minimal ko'rinishlari
M16	Dizartriya nuqsoni bo'lgan bolalar va o'smirlarni kompleks reabilitatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari. Dizartriya nuqsoni bo'lgan bolalarni reabilitatsiya qilishning tamoyillari
M17	Dizartriyaning bartaraf etishda korreksion-pedagogik ishlar tizimi.
M18	Dizartrik bolalar bilan Olib boriladigan korreksion-logopedik ishlarning vazifalari, korreksion ish metodlari va usullari.
M19	Dizartriyada nutqiy nafas va ovozni rivojlantirish. Tovushlar talaffuzini korreksiyalash
M20	Dizartriyali bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan logopedik texnologiyalar: gipersalivatsiyani bartaraf etish uchun mo'ljallangan mashqlar, giperkinezlarni tormozlash, massaj yordamida mushaklarning tonusini normallashtirish

¹ https://shbtphd.hms.harvard.edu/program/first-year-study/concentration-slp?utm_source.com

Mashg'ulotlar shakli: Amaliy mashg'ulot (A) IV-semestr	
A1	Logopediya fanining maqsadi va vazifalari
A2	Logopediya fanining metod va tamoyillari
A3	Nutqning anatomik-fiziologik mexanizmi
A4	Nutq buzilishlarini etiologiyasi
A5	Nutq buzilishlarining tasnifi
A6	Maxsus maktabgacha ta'lim tashkilotidagi guruhlar va undagi logoped ishi bilan tanishish
A7	Ovoz buzilishlari, uning sabablari va mexanizmi
A8	Ovoz buzilishlarini tekshirish metodikasi
A9	Ovoz buzilishlarini bartaraf etish
A10	Mashg'ulotlarda bolalar nutqini kuzatish.
A11	Dislaliya sabablari va shakllari
A12	Dislaliya turlari va uning namoyon bo'lishi
A13	Tovush talaffuzida kamchiligi bo'lgan bolalar nutqini logopedik tekshirish metodikasi
A14	Dislaliyani bartaraf etishda logopedik ta'sir metodikasi
A15	Nutq kartasi bilan ishlash
A16	Maxsus maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar nutqini tekshirish boyicha anamnestik ma'lumotlarni tahlil qilish
A17	Tovushlarni nutqga qo'yish (postanovka) uchun mashg'ulot ishlanmalarini tayyorlash
A18	Tovushlarni nutqda mustahkamlash (avtomatizatsiya) uchun mashg'ulot ishlanmalarini tayyorlash
A19	Tovushlarni nutqda farqlash (differensatsiya) uchun mashg'ulot ishlanmalarini tayyorlash
A20	Maxsus maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar nutqini leksik – grammatik tomonini tekshirish boyicha didaktik materiallar tayyorlash
A21	Dizartriya kelib chiqish sabablari. Dizartriya shakllari (tasniflari)
A22	Dizartriya nutq nuqsoniga ega bolalar nutqini logopedik tekshirish metodikasi
A23	Dizartriya bartaraf etishda logopedik ish metodikasi
A24	Dizartriyali bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan logopedik texnologiyalar: gipersalivatsiyani bartaraf etish uchun mo'ljallangan mashqlar, giperkinezlami tormozlash. massaj yordamida mushaklarning normallashtirish.
F25	Massaj yordamida mushaklarning tonusini normallashtirish
Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT) IV-semestr	
M1	Nutq kamchiliklarining oldini olish va bartaraf etishni o'rganish uchun logopediya fanining boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi
M2	Nutq faoliyatida anatomo-fiziologik va psixolingvistik aspektlari
M3	Ovoz hosil bo'lishi haqidagi turli xil nazariy qarashlar

M4	Ovoz buzilishlarini bartaraf etishda S.L.Taptapova metodikasini adabiyotlardan foydalangan holda konspekt qiling
M5	Ovoz buzilishlarini bartaraf etishda E.S.Almazova metodikasini adabiyotlardan foydalangan holda konspekt qiling
M6	Dislaliyani o'rganish tarixi.
M7	Umumiy artikulyatsion gimnastika kompleksi va tovushlarni postanovkaga tayyorlash uchun qo'llaniladigan maxsus mashqlar ish daftaringizga yozing
M8	Tovushlar talaffuzini bartarafetish va fonetik idrokni rivojlantirish
M9	Dislaliya nutq kamchiligiga ega bolalar uchun mashg'ulot ishlanmalarini tayyorlang
M10	Dizartriya nutq kamchiligining ilmiy-nazariy asoslari
M11	Dizartriya bartarafetishda logopedik massaj
M12	Dizartriya bolalar serebral paralichining simptomi ekanligini
M13	Bolalar serebral falajligida ruhiy va motor rivojlanishi va buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari
M14	Dizartriya shakllarini sxemalashtiring (simptomatikasi, mexanizmi, zararlanish o'chog'i, nutqiy, nonutqiy buzilishlar)
M15	Dizartriya shakllarini sxemalashtiring (korreksion ish yo'nalishlari bo'yicha)

Mustaqil ta'lim (MT) IV-semestr		
1	Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uy ishlarini bajarish	24 soat
2	Vaziyatli masalalar (kazuclar) tuzish	12 soat
3	Berilgan manbalarni tarjima qilish	12 soat
4	Fanga oid berilgan mavzu bo'yicha esse yozish	12 soat
5	Berilgan mavzu bo'yicha mustaqil ishini bajarish	30 soat
	Jami:	90 soat

Asosiy adabiyotlar:

Ayupova M.Yu. Logopediya. O'zbekiston faylasuflar Milliy jamiyati. T.: 2007, 2011 y.

Логопедия, (под ред. А.С.Волковой). М.: Владос. 2003 г.

Muminova L., Ayupova M. Logopediya. T.: O'qituvchi 1993 y.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1.Sh.Mirziyoyev Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalik barpo etamiz. Toshkent —"O'zbekiston" -2016.56 b.

2.Sh.Mirziyoyev Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan bir quramiz. Toshkent —"O'zbekiston" -2016.488 b.

3.Sh.Mirziyoyev Qonun ustuvorligi va inson manfaatlari ta'minlashtaraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.Toshkent"O'zbekiston"-2016 488b.

4. Sh. Mirziyoyev Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - h bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent — "O'zbekiston" 2017. 104 b.
5. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent, 2021. - 458 b.
6. Хрестоматия по логопедии. Владос.: М.: 1997 г. 1 том.
7. Хрестоматия по логопедии. Владос.: М.: 1997 г. 2 том
8. Shomahmudova R. Sh., Mo'minova L. R. Bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish. O'qituvchi. T.: 1993 y.
9. Ayupova M. Yu., Aripova Sh. D. To'g'ri talaffuz qilamiz va yozamiz. O'quv-metodik qo'llanma. - T.: O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati, 2020. - 236 b.
10. Boone, D. R., McFarlane, S. C., Von Berg, S. L., & Zraick, R. I. (2020). The Voice and Voice Therapy. Pearson.
11. Stemple, J. C., Roy, N., & Klaben, B. G. (2018). Clinical Voice Pathology: Theory and Management. Plural Publishing.

Axborot manbaalari

1. www.tdpu.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.edu.uz
4. www.natlib.uz
5. www.zi-onet.uz
6. https://shbtphd.hms.harvard.edu/program/first-year-study/concentration-slp?utm_source.com

Talabning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olishi;
- fanning mavzularini bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa; fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olishi;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob berib olishi;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay olishi;

b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

g) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Dastur muallifi:	Tasbaeva G.-Ajiniyoz nomidagi NDPI "Maktabgacha tarbiya va defektologiya" kafedrasining assistent o'qituvchisi
E-mail:	Bog'lanish uchun telefon nomeri: 913819669: <i>gulbahar65@mail.ru</i>
Tashkilot:	Ajiniyoz nomidagi NDPI "Maktabgacha tarbiya va defektologiya" kafedrası

Mazkur Sillabus institut o'quv-uslubiy Kengashining 2025-yil "28" 06
11 -sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Maktabgacha tarbiya va defektologiya" kafedrasining 2025-yil
"24" 06 11 -sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

A.T.Abdiev

Fakultetdekani:

M.X.Allamberganova

Kafedra mudirasi:

J.A.Bekmanova

Fan o'qituvchisi:

G.M.Tasbaeva